

De munitiefabriek te Dordrecht

Deel 1 – Het fabrieksterrein

Het huidige bedrijventerrein van KROHNE aan de Kerkeplaat te Dordrecht heeft een interessante geschiedenis. Vanaf 1925 tot 1937 neemt de “N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes- en Metaalwarenfabriek te Dordrecht” de grond voor het eerst in gebruik als industrieterrein. Het betreft een munitiefabriek waar patronen voor handvuurwapens werden geproduceerd voor de Nederlandse overheid en voor de export.

Het bedrijventerrein van KROHNE in 1927. Het terrein was toen in gebruik door de “N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes en Metaalwarenfabriek te Dordrecht”. De toegangspoort van KROHNE bevindt zich nog steeds op dezelfde plaats. De kogelvanger van de schietbaan, de portierswoning en de eetzaal van destijds zijn nog bewaard gebleven. Bron: Regionaal Archief Dordrecht.

De oorsprong van de N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes en Metaalwarenfabriek te Dordrecht ligt bij het in Oostenrijk gevestigde moederbedrijf Hirtenberger Patronen, Zundhütchen und Metallwaren Fabrik. Tegenwoordig heet dit bedrijf Hirtenberger Defence Europe GmbH, onderdeel van de Hirtenberger Group, en het is nog steeds gevestigd in het Oostenrijkse Hirtenberg. Men fabriceert tegenwoordig met name mortiergranaten maar ook gestante metalen onderdelen en pyrotechnische elementen. In 1916 piekte het aantal personeelsleden van Hirtenberger in Oostenrijk naar meer dan 4200 werknemers en aan het einde van de Eerste Wereldoorlog waren er in totaal alleen al zo'n 1 miljard kaliber 8 x 50R mm geweerpatronen geproduceerd voor het Oostenrijks-Hongaarse leger.

Na de Eerste Wereldoorlog werd Latijns Amerika een belangrijk afzetgebied voor munitie. Het Verdrag van Saint-Germain legde Oostenrijk in 1919 echter exportbeperkingen op voor de uitvoer van munitie. Om het verdrag te kunnen omzeilen werd met behulp van Nederlandse investeerders de fabriek in Dordrecht gebouwd. Zodoende zag de Nederlandse overheid, en dus niet het als vijandig beschouwde Oostenrijk, toe op het verantwoord verstrekken van de exportvergunningen en had Hirtenberger toch de mogelijkheden om te exporteren. In eerste instantie zou de fabriek in Dordrecht aan zo'n 600 mensen werkgelegenheid kunnen bieden maar, zo dacht men, uiteindelijk zou dat mogelijk kunnen oplopen tot wel 2000 werknemers. In 1930, werkten er echter maar zo'n 300 mensen waarvan 50 Oostenrijkers. De hogere leiding was in Oostenrijkse handen.

Zo zag de toegangspoort van KROHNE er uit omstreeks 1927. Op de voorgrond de betonnen kogelvanger van de schietbaan waar nu het blauwe bord "Kerkeplaat" op is bevestigd. Aangrenzend de portierswoning van destijds. De portierswoning en kogelvanger van beton zijn bewaard gebleven, maar tegenwoordig bekleed met grijze profielplaat. Bron: Regionaal Archief Dordrecht.

Na onderhandelingen in 1925 wordt door het College aan de te 's Gravenhage gevestigde "N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes- en Metaalwarenfabriek" een aanbod gedaan voor het in erfpacht uitgeven van een terrein ter oppervlakte van ongeveer 2 Hectare. Op 15 april 1926 wordt door het college van wethouders van de gemeente Dordrecht een Hinderwetvergunning verleend voor de bouw.

De machines waren afkomstig uit de fabriek in het Oostenrijkse Hirtenberg of waren gekocht in Duitsland. Er waren 13 stuks volledige productielijnen ingericht. Elke productielijn bestond uit alle machines die nodig waren voor de vervaardiging van complete patronen. Dus vervaardiging van patroonhuls, kogel, de assemblage en de kwaliteitscontrole. Het kruid en de slaghoedjes werden niet in Dordrecht gefabriceerd. De capaciteit van de fabriek in Dordrecht was aanzienlijk. Er konden, tijdens normale werktijd, in totaal zo'n 350.000 patronen per dag worden geproduceerd.

Detail van een afbeelding dat KROHNE-medewerkers-bekend voor zal komen. Dit stuk van het terrein van KROHNE is sinds 1927 nog maar weinig veranderd. Gebouw F was destijds de eetzaal. Daarachter is het eerder genoemde gebouw bij de slagboom aan de ingang zichtbaar. Deze foto is afkomstig uit een fotoboek dat onderdeel is van het niet tentoongestelde deel van de collectie van het Nationaal Militair Museum in Soesterberg.

Er werd in Dordrecht nog munitie geproduceerd tot oktober 1936. In 1939 waren het bedrijfspand en de inventaris gekocht door de N.V. Dordtse Metaalwarenindustrie Johan de Witt. Tijdens de mobilisatieperiode werd in 1939 en in 1940 de bewaarplaats voor kruit en patronen weer in gebruik genomen voor de opslag van munitie. Op 1 oktober 1941 werd de “N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes- en Metaalwarenfabriek te Dordrecht” officieel opgeheven.

Oproep:

Als lid van de Nederlandse Vereniging ter Bestudering van Munitie en Ballistiek (NVBMB) ben ik op zoek naar alles (voorwerpen, foto's, archiefstukken, advertenties, krantenknipsels, ooggetuigenverklaringen en dergelijke) over de “N.V. Nederlandsche Patronen, Slaghoedjes- en Metaalwarenfabriek te Dordrecht”. De bedoeling is om er een boek over te schrijven. Misschien heeft u in uw familie of vriendenkring nog iemand die iets weet. Ik hoop dat u contact daarover wilt opnemen. E-mail adres is jean.vangelderen@outlook.com.